

Marek Obrębalski

Uniwersytet Ekonomiczny we Wrocławiu

WSPOMAGANIE INFORMACYJNE SAMORZĄDU TERYTORIALNEGO – REFLEKSJE STATYSTYCZNE

Streszczenie: Podstawą sprawnego funkcjonowania każdej organizacji, w tym jednostki samorządu terytorialnego, jest m.in. posiadanie odpowiedniego zasobu informacji. Jednostki podsystemu obserwacyjnego (w tym służby statystyki publicznej) dostrzegają stan i zmiany zachodzące w skali jednostki terytorialnej, rejestrując je w różnych formach. W efekcie tych obserwacji powstaje zbiór informacji o stanie tej jednostki i jej poszczególnych elementów, wspomagający podejmowanie przez władze samorządowe decyzji. Znaczenie informacji w procesach decyzyjnych organów samorządu terytorialnego wyraźnie wzrasta. Staje się to także swoistego rodzaju wyzwaniem dla statystyki publicznej.

Słowa kluczowe: obserwacja, informacja, wspomaganie decyzyjne, samorząd terytorialny.

1. Wstęp

Reaktywowanie w 1990 r. i proces rozwoju samorządu terytorialnego, transformacja rynkowa gospodarki, postępująca integracja przestrzeni europejskiej oraz inne czynniki wywierają istotny wpływ na wzrost zapotrzebowania na informacje o zjawiskach i procesach społecznych i gospodarczych w różnych przekrojach terytorialnych. Staje się to swoistego rodzaju wyzwaniem także dla statystyki publicznej oraz wzmaga konieczność dostosowania systemu statystyki regionalnej do zakresu zgłaszanych potrzeb informacyjnych.

Podstawowym celem artykułu jest przedstawienie roli i zakresu informacyjnego wspierania procesów decyzyjnych organów samorządu terytorialnego, a nadto ukazanie efektywnej reakcji jeleniogórskiego Ośrodka Statystyki Lokalnej (Regionalnej)¹ na te samorządowe wyzwania.

¹ Autor był merytorycznym organizatorem Ośrodka oraz wieloletnim jego kierownikiem i głównym specjalistą.

Dostępność informacji to podstawowa właściwość współczesnego społeczeństwa informacyjnego. Istotną rolę w kształtowaniu takiegoż społeczeństwa odgrywają służby publicznej statystyki, realizując służebną misję wobec różnorodnych grup użytkowników informacji, w tym także organów samorządu terytorialnego wszystkich szczebli.

2. Informacja w układzie obserwacyjnym i decyzyjnym jednostek samorządu terytorialnego

Podstawą sprawnego funkcjonowania każdej organizacji, w tym jednostki samorządu terytorialnego, jest m.in. posiadanie odpowiedniego zasobu informacji. Dotychczas jednak brak jest powszechnie uznanej i jedynej definicji informacji. Na uwagę zasługuje definicja sformułowana przez W. Flakiewicza, zgodnie z którą „informacja jest czynnikiem, który zwiększa naszą wiedzę o otaczającej nas rzeczywistości”. Wymowa tego ujęcia terminu ‘informacja’ będzie zdecydowanie większa, jeśli wskażemy jej współczesne funkcje, a wśród nich funkcję decyzyjną². Współczesna informacja podlega wyraźnym wpływom praw rynku. Rynek informacyjny zaś, jak każdy rynek, obejmuje procesy produkcji, wymiany i konsumpcji informacji. „Produkcją” informacji wspomagające funkcjonowanie administracji samorządowej zajmują się m.in. organy statystyki publicznej. Podaż tych informacji winna być wyznaczana głównie przez zakres zgłaszanego zapotrzebowania.

Popyt na informacje ma jednak swą specyfikę, zależną od użytkownika, jego sytuacji decyzyjnej, a także od rodzaju informacji, ich funkcji i znaczenia dla poszczególnych odbiorców³. Cechami specyficznymi popytu na informacje zgłaszanego przez organy samorządu terytorialnego są przede wszystkim:

- bardzo wysoka zmienność popytu na informacje (szybkie zmiany wielkości i zakresu popytu),
- krótkotrwałość popytu na konkretną informację (dla wielu informacji istnieje granica czasu, po której przekroczeniu popyt na informację całkowicie zanika),
- jednorazowość popytu na konkretne informacje ze strony danego użytkownika (czasem duży popyt na pewne informacje w skali globalnej utrzymuje się przez kilka dni czy godzin, a następnie całkowicie znika),
- wysoka substytucja między własnymi zasobami informacyjnymi użytkownika a nowymi informacjami (wystarczalność własnej wiedzy),

² W. Flakiewicz, *Systemy informacyjne w zarządzaniu. Uwarunkowania, technologie, rodzaje*, Wydawnictwo C.H. Beck, Warszawa 2002, s. 17–20.

³ J. Oleński, *Ekonomika informacji*, PWE, Warszawa 2003, s. 249–250.

- warunkowy charakter popytu na informacje; konkretne informacje okazują się niezbędne w konkretnych sytuacjach decyzyjnych użytkownika, w innych zaś są zbędne,
- nieprzewidywalność popytu (jego pojawiania się i zanikania) na informacje, np. na skutek nieoczekiwanych zdarzeń politycznych, społecznych, gospodarczych, decyzji administracyjnych.

Biorąc pod uwagę specyfikę potrzeb informacyjnych samorządu terytorialnego i podaży informacji, uznać należy, iż rynek informacyjny jest niestabilny, a jego ocena zwykle ma wymiar subiektywny.

W warunkach jednostek terytorialnych różnej skali, uwzględniając konieczność ciągłego rozwoju każdego z elementów mniej czy też bardziej złożonego układu społecznego, gospodarczego i przestrzennego, zagadnienie podstaw informacyjnych podejmowanych decyzji jest szczególnie istotne. Krąg przepływu informacji i zasileń w układzie jednostki samorządu terytorialnego tworzą w praktyce cztery podsystemy⁴:

- decyzyjny, czyli wspólnoty samorządowe i reprezentujące je organy jednostek samorządu terytorialnego upoważnione do podejmowania decyzji,
- planowania, tj. jednostki sporządzające plany rzeczowe, finansowe i przestrzennego zagospodarowania oraz plany i programy strategiczne (globalne i dziedzinowe),
- wykonawczy, a zatem jednostki organizacyjne podporządkowane organom podsystemu decyzyjnego, zobowiązane do wprowadzenia ich ustaleń w życie,
- obserwacyjny, czyli użytkownicy (mieszkańcy, podmioty gospodarcze, instytucje społeczne itp.) danej jednostki terytorialnej oraz organy statystyki publicznej, służby statystyczne administracji samorządowej i rządowej oraz inne, zobowiązane do rejestrowania zachodzących zmian.

Informacje o różnorodnym charakterze bezustannie krążą w praktyce między tymi podsystemami. Władze samorządowe, opierając się na informacjach uzyskanych od „planisty”, przekazują wytyczne „wykonawcy”. Ten zaś z kolei odpowiednio oddziałuje na poszczególne elementy społeczno-gospodarczego układu jednostki terytorialnej. Skutki tych działań są następnie notowane przez „obserwatora”, który przekazuje swe spostrzeżenia w formie zestawu danych „planiście”.

Istotne miejsce w podsystemie obserwacyjnym zajmują służby statystyki publicznej (tj. GUS i urzędy statystyczne). Poprzez system pełnych i reprezentacyjnych badań statystycznych, system gromadzenia, a następnie przetwarzania i udostępniania w różnych formach informacji statystycznych, statystyka publiczna wspomaga, choć w różnym stopniu (zależnie od dziedziny życia), decyzje władz samorządowych⁵.

⁴ Por. M. Obrębalski, *Rola statystyki publicznej w procesach decyzyjnych na szczeblu lokalnym*, [w:] *Rola sektora publicznego w procesach wzrostu gospodarczego i rozwoju społecznego*, Prace Naukowe Akademii Ekonomicznej we Wrocławiu nr 767, Wydawnictwo Akademii Ekonomicznej we Wrocławiu, Wrocław 1997, s. 131.

⁵ M. Obrębalski, *Statystyka publiczna jako źródło wspierania decyzyjnego władz lokalnych*,

Jednostki podsystemu obserwacyjnego dostrzegają zatem stan i zmiany zachodzące w skali jednostki terytorialnej, rejestrując je w różnych formach. W efekcie tych obserwacji powstaje zbiór informacji o stanie tej jednostki i jej poszczególnych elementów, wspomagający podejmowanie przez władze samorządowe decyzji. By odpowiednio spełnić swe zadanie, zbiór ten musi obejmować całokształt zagadnień funkcjonowania i rozwoju jednostki terytorialnej. Nie ulega bowiem wątpliwości, iż władze samorządowe powinny prowadzić kompleksową politykę rozwoju w skali lokalnej, powiatowej czy regionalnej. Stąd też władze te zgłaszają m.in. wobec jednostek podsystemu planowania oraz podsystemu obserwacyjnego potrzeby informacyjne o zróżnicowanym charakterze, dotyczące nie tylko zaistniałych, lecz również przewidywanych zmian w obrębie danej jednostki terytorialnej oraz w jej bezpośrednim otoczeniu⁶.

3. Wybrane dziedziny wspomagania informacyjnego organów samorządu terytorialnego

W ostatnim czasie wyraźnie wzrosło znaczenie informacji w procesach decyzyjnych organów samorządu terytorialnego oraz zainteresowanie formułowaniem różnorodnych ocen obejmujących swym zakresem przestrzennym jednostki terytorialne różnej skali. Niekiedy mówi się nawet o swoistym renesansie w tym względzie. Zainteresowanie to wynika z wielu przyczyn, do których zaliczyć należy przede wszystkim:

- reaktywowanie w 1990 r. w warunkach polskich samorządu terytorialnego,
- konieczność identyfikacji i pomiaru zmian społecznych i gospodarczych w poszczególnych jednostkach terytorialnych,
- wzrost znaczenia zarządzania strategicznego rozwojem lokalnym i regionalnym,
- nieodzowność monitorowania i oceny efektów wdrażania strategicznych programów rozwojowych,
- obligatoryjność działań kontrolnych organów stanowiących jednostek samorządu terytorialnego (m.in. rad gmin i sejmików samorządowych),
- wszechobecną konkurencję wzmagającą konieczność podejmowania działań marketingowych przez władze samorządowe,
- wymogi formalne aplikacji o środki z UE.

W dobie rozwoju samorządności terytorialnej coraz istotniejszą grupą użytkowników informacji jest administracja samorządowa szczebla nie tylko gminnego, lecz

[w:] *Decyzje strategiczne w gospodarce regionalnej*, red. R. Krupski, E. Tyszkiewicz, Wydawnictwo I-BiS, Wrocław 1996, s. 204–213.

⁶ M. Obrębalski, *Problemy informacyjne i metodyczne ocen stanu gmin*, „Wiadomości Statystyczne” 1996, nr 9, s. 37.

począwszy od 1999 r. także szczebla powiatowego i wojewódzkiego. Zarządzanie strategiczne poszczególnymi jednostkami terytorialnymi współcześnie jest uznawane za konieczną formę działania w nurcie szybko zachodzących przeobrażeń w sferze społecznej, ekologicznej, gospodarczej i przestrzennej.

Strategie rozwoju stanowią podstawę długookresowej polityki ekonomicznej, społecznej, przestrzennej i finansowej władz samorządowych, a jednocześnie są punktem odniesienia dla podejmowanych przez te władze decyzji. Punktem wyjścia do formułowania strategii rozwoju jednostki terytorialnej jest diagnoza perspektywna, będąca próbą odczytania przyszłości zakodowanej w stanie istniejącym. Jej poprawne sporządzenie wymaga ścisłej współpracy wspomnianych uprzednio jednostek podsystemu obserwacyjnego, podsystemu planowania i podsystemu decyzyjnego. Współpraca ta jest równie istotna w zakresie monitorowania i oceny efektów wdrażania strategii. Systematyczny monitoring to innymi słowy metoda ciągłej oceny procesu wdrażania strategii rozwoju jednostki terytorialnej poprzez stałą obserwację, prezentację i prowadzenie analiz uzyskiwanych wyników. Możliwości pomiaru efektów realizacji lokalnych i regionalnych strategii rozwoju są jednak wyraźnie zróżnicowane, co jest powszechnie dostrzegane. W praktyce do identyfikacji i oceny procesu wdrażania strategii i pomiaru jej efektów przyjmuje się zbiór wskaźników, których poziom i tendencje uznawane są za bezpośrednie lub pośrednie skutki realizacji strategii. Zestaw tych mierników winien jednak uwzględniać możliwości informacyjne, w tym zwłaszcza statystyki publicznej oraz administracji rządowej i samorządowej.

Podejście strategiczne do spraw planowania rozwoju terytorialnego jest niezwykle istotne, zwłaszcza w warunkach gospodarki rynkowej i wszechobecnej konkurencji. Stąd też w samorządowej praktyce coraz większego znaczenia nabiera marketingowa orientacja, możliwa dzięki dysponowaniu zbiorem odpowiednich informacji. Marketing jest bowiem racjonalną reakcją na przemiany zachodzące na rynku. Jego walory coraz częściej postrzegane są przez władze samorządowe. Konieczność stosowania w praktyce samorządowej podejścia marketingowego determinują rozmaite czynniki, lecz szczególne znaczenie ma stale rosnąca konkurencja między jednostkami terytorialnymi (poszczególnymi miejscowościami, miastami, regionami itp.). Obejmuje ona bowiem tak istotne elementy, jak: lokalizacja podmiotów gospodarczych, usytuowanie centrów handlowych, jakość zaspokojenia potrzeb mieszkaniowych czy możliwości spędzenia czasu wolnego i walory zaplecza rekreacyjno-wypoczynkowego. Także rosnące wymagania społeczności lokalnej odnośnie do standardu życia wyznaczają władzom samorządowym potrzebę podejścia marketingowego.

W działaniach marketingowych prowadzonych przez władze samorządowe niezbędna jest rozległa wiedza na temat stanu, dotychczasowych tendencji rozwojowych oraz przewidywanych zmian otoczenia, obejmującego najczęściej sąsiednie jednostki terytorialne. Istotnych w tym zakresie informacji marketingowych dostarcza statystyka publiczna.

Oficjalna statystyka wspomaga również jednostki samorządu terytorialnego w wielu aspektach korzystania ze środków budżetowych UE. Dostarcza bowiem nie tylko zunifikowanych metodologicznie danych statystycznych, lecz także obowiązującej w tym zakresie nomenklatury jednostek terytorialnych (NUTS). Ogólnie biorąc, statystyka umożliwia dokonywanie selekcji jednostek terytorialnych spełniających kryteria wsparcia ze środków poszczególnych funduszy unijnych. Informacje statystyczne służą ponadto do opisu rzeczywistości poszczególnych jednostek samorządu terytorialnego, co jest niezbędne przy aplikowaniu o środki finansowe nie tylko z różnych funduszy i programów UE.

Podkreślić należy, iż jedną z ważniejszych cech współczesnego społeczeństwa informacyjnego są możliwości globalnego i totalnego oddziaływania na sferę społeczną, gospodarczą i przestrzenną przez odpowiednie informacje. Stają się one zatem jednym z głównych „motorów” współczesnego rozwoju jednostek samorządu terytorialnego.

4. Ośrodek Statystyki Lokalnej (Regionalnej) wobec samorządowych wyzwań

Po roku 1990 w ślad za odrodzeniem polskiego samorządu terytorialnego wyraźnie ujawniła się dysproporcja między potrzebami zgłaszanymi przez odbiorców szczebla lokalnego a stanem i możliwościami statystyki publicznej. Należy przy tym podkreślić, iż wiele problemów statystyki regionalnej miało swój rodowód w przeszłości, niektóre jednak pojawiły się wraz z transformacją społeczno-gospodarczą i związanymi z nią zjawiskami i procesami. Problemy te były swoistego rodzaju wyzwaniem dla statystyki publicznej. Jednym z pierwszych urzędów statystycznych, który efektywnie zareagował na potrzeby rozwijającego się samorządu terytorialnego, był Wojewódzki Urząd Statystyczny w Jeleniej Górze. Przykładem tejże oczekiwanej przez samorządowe władze reakcji była publikacja wydana już w kwietniu 1991 r. *Stan gmin i gospodarki samorządowej w województwie jeleniogórskim w 1990 roku*. Zyskała ona uznanie nie tylko wśród gminnych samorządów regionu jeleniogórskiego, lecz także w resorcie statystyki publicznej. Zainicjowała cykl prac, których celem była nie tylko prezentacja, ale także profesjonalna ocena stanu podstawowych elementów gospodarki lokalnej oraz umożliwienie dokonywania różnorodnych międzygminnych porównań w tym zakresie. Cykl ten ukazywał się w latach 1991–1997.

Ośrodek Statystyki Lokalnej powstał 1 kwietnia 1993 r. w ramach Wojewódzkiego Urzędu Statystycznego w Jeleniej Górze⁷, przejmując z ówczesnego Departamentu Spisów i Badań Masowych GUS zadania związane z organizacją i funkcjo-

⁷ Zarządzenie nr 7 Dyrektora WUS z dnia 30 czerwca 1993 r. w sprawie zmian w strukturze organizacyjnej Wojewódzkiego Urzędu Statystycznego w Jeleniej Górze.

nowaniem statystyki gminnej. Ponadto 20 sierpnia 1993 r. Prezes GUS powierzył Wojewódzkiemu Urzędowi Statystycznemu w Jeleniej Górze przewodnią rolę w budowie systemu statystyki lokalnej w resorcie statystyki publicznej⁸. Urząd ten zarządzeniem Prezesa GUS zobowiązany został w szczególności do:

- prowadzenia badania zapotrzebowania na informacje statystyczne w przekrojach lokalnych,
- przygotowywania propozycji do programu badań statystycznych w zakresie statystyki lokalnej,
- opracowania i wdrożenia koncepcji systemu ewidencji danych statystycznych w przekrojach lokalnych,
- utworzenia i utrzymywania bazy danych w zakresie statystyki lokalnej, a do tego czasu – banku danych o miastach i gminach⁹,
- inspirowania i przygotowywania kierunkowych propozycji działalności publikacyjnej WUS w obszarze statystyki lokalnej,
- przygotowywania publikacji na podstawie utrzymywanego zbioru danych i wyników badań w przekrojach lokalnych oraz udostępnianie informacji z tego zakresu w różnych formach.

Efekty prac Ośrodka były wyraźnie widoczne nie tylko w resorcie statystyki publicznej, lecz także – poprzez tworzenie i udostępnianie informacyjnych podstaw procesów decyzyjnych – w wielu jednostkach samorządu terytorialnego kraju.

W okresie swego istnienia Ośrodek Statystyki Lokalnej (Regionalnej) w Jeleniej Górze kilkakrotnie zmieniał swą organizacyjną strukturę. Po włączeniu 1 stycznia 1999 r. w skład Urzędu Statystycznego we Wrocławiu Ośrodek Statystyki Regionalnej¹⁰ tworzyły: Referat Banku Danych Lokalnych oraz Referat Statystyki Gmin i Powiatów. Formalnie w tym kształcie organizacyjnym Ośrodek przestał istnieć 1 maja 2009¹¹. Po reorganizacji we Wrocławiu utworzono Ośrodek Statystyki Samorządów Terytorialnych, a w Jeleniej Górze pozostawiono Ośrodek Banku Danych Lokalnych. Prowadzi on prace metodologiczne związane z rozwojem i doskonaleniem BDL, określa jego zakres przedmiotowy i podmiotowy oraz administruje jego zasoby

⁸ Zarządzenie wewnętrzne nr 13 Prezesa GUS z dnia 20 sierpnia 1993 r. w sprawie dodatkowych zadań i kompetencji Wojewódzkich Urzędów Statystycznych w Jeleniej Górze, Poznaniu i Siedlcach.

⁹ Od 1975 r. w GUS funkcjonował Komputerowy Zbiór Danych o Miastach i Gminach (RSA). Wojewódzki Urząd Statystyczny w Jeleniej Górze w 1994 r. przejął od ówczesnego Departamentu Analiz i Opracowań Zbiorczych GUS prowadzenie tego zbioru danych.

¹⁰ Zarządzenie nr 12 Prezesa Głównego Urzędu Statystycznego z dnia 23 listopada 1998 r. w sprawie szczegółowego zakresu zadań i organizacji Urzędu Statystycznego we Wrocławiu. Do zadań Ośrodka Statystyki Regionalnej należało wówczas prowadzenie prac metodologicznych w zakresie rozwoju statystyki regionalnej, koordynowanie prac w dziedzinie statystyki euroregionów, w szczególności rozpoznawanie zapotrzebowania na informacje statystyczne w układach terytorialnych oraz opracowywanie wynikowych informacji statystycznych w przekrojach regionalnych.

¹¹ Zarządzenie nr 9 Prezesa Głównego Urzędu Statystycznego z dnia 24 kwietnia 2009 r. zmieniające zarządzenie w sprawie szczegółowego zakresu zadań i organizacji Urzędu Statystycznego we Wrocławiu.

bami informacyjnymi i metadanymi. Ponadto realizuje zadania w zakresie statystyki euroregionów, m.in. poprzez uczestnictwo we współpracy międzynarodowej oraz pracach nad rozwojem i modernizacją transgranicznego polsko-czesko-niemieckiego banku danych (Cross-border friendship database, CBFDB).

Ośrodek Statystyki Lokalnej (Regionalnej) był jednostką organizacyjną o znaczącym dorobku i specyficznym zakresie zadań. Zadania przez niego realizowane miały zarówno wymiar ogólnoresortowy, jak i regionalny (wojewódzki). Statutowy zakres jego zadań obejmował bowiem prowadzenie prac badawczych i rozwojowych w zakresie statystyki regionalnej, a przede wszystkim:

- prowadzenie prac metodologicznych,
- prowadzenie badań zapotrzebowania na informacje statystyczne,
- opracowywanie publikacji o krajowym i regionalnym zasięgu,
- tworzenie programowych i informacyjnych podstaw budowy, rozwoju i doskonalenia Banku Danych Lokalnych (Regionalnych).

W syntetycznym ujęciu należy ukazać wybrane efekty licznych prac Ośrodka Statystyki Lokalnej, zwłaszcza w zakresie badań popytu informacyjnego oraz budowy i rozwoju Banku Danych Lokalnych.

Badania ankietowe zapotrzebowania samorządu terytorialnego na informacje przeprowadzono w 1996 r. w ramach pracy „Weryfikacja projektu Banku Danych Lokalnych – opracowanie docelowej koncepcji BDL i jego prototypu”, a także w latach 2002–2003 w programowych pracach metodologicznych resortu statystyki publicznej¹². Celem badania zrealizowanego w 1996 r. było ukazanie stopnia kompatybilności zakresu przedmiotowego BDL z potrzebami władz lokalnych¹³. Objęto nim 15% populacji gmin. Postrzegając fakt istotnego wzrostu roli terytorialnej samorządności w życiu publicznym, utworzenie nowych szczebli samorządu terytorialnego (powiatów i województw) oraz konieczność odpowiedniej reakcji na zapotrzebowanie informacyjne administracji samorządowej, w latach 2002–2003 Ośrodek Statystyki Regionalnej Urzędu Statystycznego we Wrocławiu w ramach zadań statutowych przeprowadził ponowne badania. Ich zasięg dotyczył całej populacji urzędów administracji samorządowej szczebla gminnego, powiatowego i wojewódzkiego. W formularzu ankietowym respondentom przedstawiono aktualne możliwości programowe statystyki publicznej odnośnie do zakresu, przekroju i częstotliwości

¹² Wyniki tych badań prezentują: M. Obrębalski, D. Strahl, *Potrzeby informacyjne biznesu w świetle badań ankietowych*, [w:] *Statystyka regionalna w służbie samorządu lokalnego i biznesu*, Wydawnictwo Akademii Ekonomicznej w Poznaniu, Poznań 2002, s. 241–249; M. Obrębalski, *Potrzeby informacyjne samorządu terytorialnego – wyzwanie dla statystyki publicznej*, [w:] *Statystyka w badaniach społecznych*, red. S. Ostasiewicz, J. Paradysz, Prace Naukowe Akademii Ekonomicznej we Wrocławiu nr 1142, Wydawnictwo Akademii Ekonomicznej we Wrocławiu, Wrocław 2006, s. 144–153.

¹³ M. Obrębalski, *Bank Danych Lokalnych a potrzeby informacyjne samorządu terytorialnego*, [w:] *Funkcjonowanie samorządu terytorialnego – diagnozy i perspektywy*, red. S. Dolata, Wydawnictwo Uniwersytetu Opolskiego, Opole 1997, s. 445–456.

dostępu do informacji, oczekując od nich wskazania indywidualnych potrzeb w poszczególnych zakresach informacyjnych.

Główny Urząd Statystyczny wspólnie z Ośrodkiem Statystyki Lokalnej Wojewódzkiego Urzędu Statystycznego w Jeleniej Górze podjął w 1993 r. inicjatywę budowy bazy informacyjnej na szczeblu gmin i miejscowości – Banku Danych Lokalnych. Wobec zmieniających się potrzeb w procesach zarządczych samorządów terytorialnych inicjatywa ta okazała się wysoce praktycznie pożyteczna. Prezentacja prototypu BDL opracowanego przez zespół Ośrodka Statystyki Lokalnej Urzędu Statystycznego w Jeleniej Górze we współpracy z zespołem Ośrodka Informatyki Statystycznej w Radomiu miała miejsce 6 grudnia 1995 r.

Współcześnie Bank Danych Lokalnych jako system gromadzenia i udostępniania informacji statystycznych o regionach, powiatach, gminach, miastach i miejscowościach wiejskich odpowiada stawianym przez odbiorców wymaganiom, a jego zawartość merytoryczna została dostosowana w możliwie najszerszym stopniu do transformacji państwa i gospodarki. Zakres informacji uwzględnia także efekty rozwoju terytorialnej samorządności oraz transformacji samorządowej gospodarki, zwłaszcza mienie samorządowe, finansowanie zadań jednostek samorządu terytorialnego oraz stan samorządowej infrastruktury technicznej i społecznej. Stosownie do współczesnych wymagań użytkowników informacji statystycznych dostosowano również metody udostępniania informacji, umożliwiając od marca 1998 r. bezpośredni dostęp (*on-line*) do danych statystycznych. Bank Danych Lokalnych ma otwarty charakter, co oznacza systematyczne wprowadzanie nowych informacji w różnych przekrojach terytorialnych. Każda bowiem informacja wzmacnia podstawy decyzyjne organów samorządu terytorialnego wszystkich szczebli.

5. Zakończenie

Prezentowane przykłady dowodzą wysokiej praktycznej użyteczności informacji statystycznych w długookresowej służbie dla samorządu terytorialnego. Od roku 2010 w każdym z urzędów statystycznych zostały powołane Ośrodki Badań Regionalnych. Celem ich funkcjonowania jest m.in. zapewnienie profesjonalnej, rzetelnej i obiektywnej informacji statystycznej oraz współpraca z organami administracji rządowej i jednostkami samorządu terytorialnego szczebla gminnego i powiatowego.

Potrzeby informacyjne władz samorządowych określane są w sposób autonomiczny, nie pokrywają się zatem w pełni z zakresem programowych badań statystycznych statystyki publicznej. Ujawnia się przy tym zróżnicowana dziedzinowo luka informacyjna. Wzrost użyteczności statystyki wymaga nie tylko zmian metodycznych, lecz również rozszerzenia zakresu przedmiotowego i podmiotowego badań statystycznych oraz dalszego doskonalenia systemu kompleksowej informacji statystycznej o jednostkach terytorialnych różnych szczebli. Na konieczności takie

wskazuje misja Europejskiego Systemu Statystycznego określona przez Eurostat¹⁴. Wyraża się ona w następującym stwierdzeniu: „Dostarczamy Unii Europejskiej i Światu wysokiej jakości informacji o gospodarce i społeczeństwie w przekrojach europejskim, krajowych i regionalnych oraz sprawiamy, by informacje te były dostępne dla każdego w celach decyzyjnych, badawczych i wymiany poglądów”.

Realizacja prezentowanej misji Europejskiego Systemu Statystycznego będzie z pewnością długa i skomplikowana. Przyniesie jednak wiele wyraźnych korzyści użytkownikom informacji, w tym także organom samorządu terytorialnego.

Literatura

- Flakiewicz W., *Systemy informacyjne w zarządzaniu. Uwarunkowania, technologie, rodzaje*, Wydawnictwo C.H. Beck, Warszawa 2002.
- Obrębalski M., *Bank Danych Lokalnych a potrzeby informacyjne samorządu terytorialnego*, [w:] *Funkcjonowanie samorządu terytorialnego – diagnozy i perspektywy*, red. S. Dolata, Wydawnictwo Uniwersytetu Opolskiego, Opole 1997.
- Obrębalski M., *Potrzeby informacyjne samorządu terytorialnego – wyzwanie dla statystyki publicznej*, [w:] *Statystyka w badaniach społecznych*, red. S. Ostasiewicz, J. Paradysz, Prace Naukowe Akademii Ekonomicznej we Wrocławiu nr 1142, Wydawnictwo Akademii Ekonomicznej we Wrocławiu, Wrocław 2006.
- Obrębalski M., *Problemy informacyjne i metodyczne ocen stanu gmin*, „Wiadomości Statystyczne” 1996, nr 9.
- Obrębalski M., *Rola statystyki publicznej w procesach decyzyjnych na szczeblu lokalnym*, [w:] *Rola sektora publicznego w procesach wzrostu gospodarczego i rozwoju społecznego*, Prace Naukowe Akademii Ekonomicznej we Wrocławiu nr 767, Wydawnictwo Akademii Ekonomicznej we Wrocławiu, Wrocław 1997.
- Obrębalski M., *Statystyka publiczna jako źródło wspierania decyzyjnego władz lokalnych*, [w:] *Decyzje strategiczne w gospodarce regionalnej*, red. R. Krupski, E. Tyszkiewicz, Wydawnictwo I-BiS, Wrocław 1996.
- Obrębalski M., Strahl D., *Potrzeby informacyjne biznesu w świetle badań ankietowych*, [w:] *Statystyka regionalna w służbie samorządu lokalnego i biznesu*, Wydawnictwo Akademii Ekonomicznej w Poznaniu, Poznań 2002.
- Oleński J., *Ekonomika informacji*, PWE, Warszawa 2003.
- Quality in the European statistical system – the way forward*, European Communities – Eurostat, Luxembourg 2002.

INFORMATIONAL HELPING FOR TERRITORIAL SELF- -GOVERNMENT – STATISTICAL REFLECTIONS

Summary: The base of efficient functioning of every organization, including a unit of territorial self-government, is among others, possession of suitable stock of information. The units of observation subsystem (including services of public statistics) notice state and changes happening in the scale of territorial unit registering them in different forms. As an effect of these observations, a set of information about state of unit and its individual elements is formed. It helps in taking a decision by self-government authorities. The meaning of information in decision processes of organs of territorial self-government grows distinctly. It also becomes a kind of challenge for public statistics.

Keywords: observation, information, decision helping, territorial self-government.